

Türkiye'nin Güneydoğusundaki Esaslı İhlallere İlişkin “Kaygı Uyandırıcı” Raporlar Işığında Şeffaflık ve Soruşturma Gereksinimi – Zeid

CENEVRE (10 Mayıs 2016) – Salı günü, BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Zeid Ra'ad Al Hussein son aylarda Türkiye'nin güneydoğusunda, Türkiye ordusu ve güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen ihlallere ilişkin bir dizi kaygı uyandırıcı raporun eline ulaştığını ve bu tarz raporların gerçekliğinin araştırılması için BM görevlileri dahil olmak üzere bağımsız araştırmacıların engellenmeden bölgeye girişlerine izin verilmesi konusunda Türkiye yetkililerine çağrıda bulunduğunu belirtti.

Zeid, “Cizre ilçesinde Aralık ayının ortasından Mart ayının başlarına uzanan sokağa çıkma yasağı kapsamında, güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği eylemler hakkındaki çeşitli güvenilir kaynakların sunduğu bilgiler gitgide artıyor. Ortaya çıkan tablo hâlâ noksanlıklar taşımakla birlikte son derece kaygı uyandırıcı” dedi.

“Hem Cizre hem de başka yerlerde, PKK ile ilişkili oldukları iddia edilen gençlik grupları ve diğer hükümet dışı aktörler tarafından uygulanan şiddet ve diğer yasadışı eylemleri son derece kınıyor ve her nerede gerçekleşmiş olursa olsun, terörizm faaliyetleri sonucu yaşamını yitirenlere dair üzüntümü belirtiyorum. Bununla beraber Türkiye, toplumu şiddet eylemlerinden koruma vazifesine sahip olduğu kadar, yetkililerin güvenlik veya terör karşıtı operasyonlar yürütülürken her zaman insan haklarına saygılı davranmaları temel gerekliliktir ve işkenceyi, yargısız infazları, orantısız öldürücü güç kullanımı ile keyfi gözaltıları önleyen uluslararası hukuk gözetilmek zorundadır.”

Yüksek Komiser, kadın ve çocukların da aralarında olduğu silahsız sivillerin keskin nişancılar veya tanklar ya da diğer askeri araçlardan açılan ateş sonucu kasten vurulduğuna ilişkin raporlar edindiğinden bahsetti.

“Ayrıca, binaların havan ya da top mermileri ile vurulmuş olması ve şahıslara ait bina ve evlere güvenlik güçleri tarafından el konularak içerisindekilere zarar verilmiş olması dahil olmak üzere, son derece aşırı olduğu anlaşılan bir mülkiyet ve temel altyapı hizmetleri tahribatı gerçekleştiği görülmektedir.” demiştir. “Dahası, keyfi tutuklamalar ve işkence ve diğer kötü muamele konularında iddialar mevcut olduğu gibi, kimi durumlarda ambulanslar ve sağlık ekiplerinin yaralıları erişiminin engellendiğine ilişkin bildirimler de bulunmaktadır. Tüm bunların üstüne, güneydoğudaki pek çok yerde sokağa çıkma yasakları ve bunları izleyen çatışmalar, bombardımanlar, ölüm ve tutuklamalar ile tetiklenmiş olan olağanüstü bir yerinden edilme gerçekleşmiştir.”

Yüksek Komiser, “Tüm bunların içinde en fazla rahatsız edici olan ise, Cizre'deki tanık ve akrabaların anlatımlarını içeren raporlardaki 100'den fazla insanın sığındıkları üç farklı bodrum katında çevrelerini saran güvenlik güçleri tarafından yakılarak öldürülmüş oldukları iddiasıdır.” diye ekledi.

“Güvenlik güçleriyle savaşan gruplara yönelik iddialar da dahil olarak, tüm bu iddialar son derece ciddidir ve tüm yönleriyle araştırılmalıdır, fakat şimdiye kadar bu gerçekleşmiş gibi görünmemektedir.” diyen Zeid, sözlerini “Türkiye Hükümeti, ne benim makamımın ne de diğer Birleşmiş Milletler yapılarının bölgeyi ziyaret etmek ve ilk elden bilgi toplamak yönündeki taleplerine olumlu yanıt vermemiştir.” diye sürdürdü.

BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri, Silopi ve bölgedeki başlıca il olan Diyarbakır'ın Nusaybin ve Sur ilçeleri gibi haftalar boyunca aralıksız yalıtılmış olan ve ağır güvenlik mevcudiyeti nedeniyle erişimin hâlâ hemen hemen imkansız olduğu güneydoğudaki diğer il, ilçe ve köylere kıyasla, Cizre hakkında daha fazla bilginin ellerine ulaştığını belirtti.

Zeid, “2016 senesinde, böylesi geniş ve coğrafi olarak erişilebilir bir bölgede neler yaşandığına ilişkin bu derece bilgi eksikliği yaşamak hem son derece olağandışı hem de endişe verici bir durum. Bu karartma basit tabiriyle, neler yaşandığına dair kuşkuları körüklemektedir. Bu nedenle, sivil toplum örgütleri ve haberciler dahil olmak üzere, BM görevlileri ve diğer tarafsız gözlemciler ve soruşturmacıların girişine izin verilmesi için olan çağrımı yineliyorum.” dedi.

Zeid, geçmiş haftalarda diğer insan hakları yapılarıncı çalınan tehlike çanlarını da dikkate alarak,* derhal soruşturma talep etti ve yargısız infazlar ile orantısız öldürücü güç kullanımını kapsayan yaşam hakkı ihlallerinde sorumluluğundan şüphelenilenler hakkında kovuşturma çağrısında bulundu. Yargının, askeriye ve yürütme dahil olmak üzere Devlet'in tüm diğer kollarından bağımsız hareket etmesi gerektiğini ise özellikle vurguladı. Ayrıca,

Türkiye yetkililerini tüm zorla yerinden edilen kişilerin geri dönmesini sağlamaya ve gelecekte, sokağa çıkma yasaklarının gerekli olan en kısa süre ile sınırlandırılması ve insan hakları yükümlülükleri ile insani kaygılara uygun olarak uygulanması konularında garanti vermeye çağırdı.

Yüksek Komiser, Türkiye'nin BM İnsan Hakları organlarına süren dahiliyetini hatırlatarak; BM Zorla veya İrade Dışı Kaybetmeler Çalışma Grubu'nun yakın zamanda gerçekleşen ziyareti, BM Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi'nin yakın zamandaki ülke sicili değerlendirmesi ve nihai değerlendirmesini 13 Mayıs Cuma günü yayınlayacak olan BM İşkenceye Karşı Komite'nin sürmekte olan değerlendirmesinden söz etti.**

(Açıklamanın orijinali için:

<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=19937&LangID=E>)

* 14 Nisan'da Avrupa Komisyonu İnsan Hakları Komiseri "Son aylarda Türkiye'nin yürüttüğü terörle mücadele kapsamında, insan haklarına saygı ürktücü bir hızla kötüleşmiş durumda." derken, 14-18 Mart tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret eden BM Zorla veya İrade Dışı Kaybetmeler Çalışma Grubu endişesini "ülkenin güneydoğusunda artan tedirgin edici durum ve bunun insan haklarına olan büyük etkisi" olarak ifade etmişti. Çalışma Grubu ayrıca "ailelerin, öldürülen sevdiklerinin bedenlerine erişememesi veya bedenlerin yok edilmesi de dahil olmak üzere, güncel güvenlik operasyonları kapsamında gerçekleşen tüm insan hakları ihlalleri iddialarına ilişkin kapsamlı ve tarafsız soruşturma gereksiniminin" de altını çizmiştir.

** Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi'nin 25 Nisan 2016 tarihli nihai değerlendirmesini incelemek için:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolNo=CMW%2fC%2fTUR%2fCO%2f1&Lang=en

BM İşkenceye Karşı Komite'nin nihai değerlendirmesi 13 Mayıs 2016, Cuma günü saat 13:00 civarında yayınlanacaktır ve bu linkten erişilebilir:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=1011&Lang=en

BM Zorla veya İrade Dışı Kaybetmeler Çalışma Grubu'nun ön değerlendirmesine bu linkten erişilebilir:

<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=18476&LangID=E>

Zeid Ra'ad Al Hussein'in Cizre'de gerçekleştiği sırada videoya yakalanan spesifik bir olaya ilişkin geçmiş açıklamasını okumak için:

<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=17002&LangID=E>